

- Duden. (2022) *Die Grammatik* / Hrsg. von der Dudenredaktion. 10. Aufl. Mannheim [u.a.]: Dudenverl. 984 S. [in German]
- Kiyko Y. (2020) *Medientexte aus fraktaltheoretischer Perspektive*. Berlin: Peter Lang. 310 S. [in German]
- Lenk H.E.H. (2002) *Personennamen im Vergleich: Die Gebrauchsformen von Anthroponymen in Deutschland, Österreich, der Schweiz und Finnland*. Hildesheim [u.a.]: Georg Olms. 490 S. [in German]
- Nübling D., Fahlbusch F., Heuser R. (2012) *Namen: Eine Einführung in die Onomastik*. Tübingen: Narr. 367 S. [in German]
- Wengeler M. (2010) *Schäubleweise, Schröderisierung und riestern*. [Електронний ресурс]: <http://www.komparativistik-online.de>. S. 79–98. [in German]

УДК 811.11'37'42:07

KEY CONCEPTS OF POST-WAR UKRAINE IN THE COLLECTIVE COGNITIVE SPACE OF UKRAINIANS AND REPRESENTATIVES OF THE ENGLISH-SPEAKING ETHNOSPACE

КЛЮЧОВІ КОНЦЕПТИ ПОВОЄННОЇ УКРАЇНИ В КОЛЕКТИВНОМУ КОГНІТИВНОМУ ПРОСТОРИ УКРАЇНЦІВ ТА ПРЕДСТАВНИКІВ АНГЛОМОВНОГО ЕТНОПРОСТОРУ

Тетяна КОЛІСНИЧЕНКО

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

t.kolisnychenko@chnu.edu.ua

0000-0001-5312-0522

Ірина ОСОВСЬКА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

i.osovska@chnu.edu.ua

0000-0002-8109-658X

DOI: <https://doi.org/10.31861/gph2023.843.52-59>

Present research takes an effort to reconstitute an aspect that investigates the way Ukrainians and English-speaking ethnic groups conceptualize post-war Ukraine. This is performed by identifying the main components of the conceptual system of the political and military-themed discourses presented in the mass media in the Ukrainian and English-language corpora. The research methodology, combining cognitive representation, verbal reproduction and discursive implementation, includes: 1) selection of informational elements – concepts; 2) identifying significant concepts in the corpus based on functional frequency – autochthons; 3) a comparison of autochthons in Ukrainian and English-speaking ideas in the topic indicated.

According to the findings, both Ukrainian and English-language media aggressively thematized conceptions of Ukraine's post-war vision, proving their presence in the collective cognitive space.

Issues that are obvious to both Ukrainians and Europeans/Americans are RECONSTRUCTION through SUPPORT, HELP, CHANGE, INTEGRATION (to European-American multipurpose systems). However, there are differences: the Ukrainian side concentrates on INVESTMENTS and SUPPORT, whilst the European/American side focuses on REFORM and DEVELOPMENT, the latter is presumably underrepresented in the Ukrainian corpus, owing to Ukrainians' current modest optimism.

Keywords: discourse, discourse practice, mass-media discourse, discourse of war, concept, conceptual system, cognitive space, collective cognitive space.

Стаття презентує спробу реконструкції пов'язаного з розуміння повоєнного стану України сегменту колективного когнітивного простору українців та представників англомовної етноспільноти. Ця реконструкція здійснюється через встановлення основних елементів концептосистеми масмедійно представленого політично орієнтованого та воєнно тематизованого дискурсу в українському та англомовному корпусах. Методика дослідження, поєднуючи когнітивну репрезентацію, вербальне відтворення та дискурсивну реалізацію, включає: 1) виокремлення множини можливих інформаційних елементів – концептів; 2) на основі функціональної частотності у корпусі визначення ключових

концептів-автохтонів; 3) порівняння автохтонів українського та англомовного уявлень в заявленій тематиці.

Дослідження показало, що як український, так і англомовний медіапростір активно тематизує концепти повоєнного бачення України, демонструючи їх присутність і в колективному когнітивному просторі. Чільне місце в уявленнях як українців, так і європейців/американців займають очевидні для всіх ВІДБУДОВА / RECONSTRUCTION, яка відбудеться лише через ПІДТРИМКУ / SUPPORT, ДОПОМОГУ / HELP, ЗМІНИ / CHANGE, ВКЛЮЧЕННЯ / INTEGRATION (до європейсько-американських різноцільових систем). Однак, помітні і розбіжності: у той час, як українська сторона акцентує увагу на ІНВЕСТИЦІЯХ та СПРИЯННІ, європейці/американці ж концентруються на очікуванні REFORM та DEVELOPMENT, останній з яких мінімально представлений в українському корпусі, очевидно через помірний наразі оптимізм українців.

Ключові слова: дискурс, дискурсивна практика, дискурс мас-медіа, військовий дискурс, концепт, концептосистема, когнітивний простір, колективний когнітивний простір.

Вступ. Ось уже другий рік тема війни та повномасштабного вторгнення не сходить з перших сторінок засобів масової інформації. Війна в Україні через свою неочікуваність, жорстокість та агресивність, загалом нечуваність в сучасному суспільстві, сколихнула весь світ. Множина публікацій вчених з різних галузей (політики, економіки, географії, історії, психології та ін.) засвідчує глибоке занепокоєння людства тим, що відбувається. Не залишилась осторонь і сучасна лінгвістика, відразу ж беручи для аналізу з різних позицій тематично релевантні мовні явища. Зокрема, І. Шевченко досліджує номінації війни в англомовних медіа у когнітивно-прагматичному висвітленні (Шевченко, 2022), О. Журавська аналізує типи й функціональність мемів війни в українських масмедіа (Журавська, 2022), О. Щербак на тлі новинних повідомлень німецькомовного сайту tagesschau.de виокремлює лінгвориторичні стратегії і тактики, які структурують тексти новин про війну в Україні (Щербак, 2022).

З середини 2022 року в риторичній військовій новині з'являється нова тема, пов'язана очевидно з успіхами України на фронті, консолідацією світу в збільшенні військової допомоги – поствоєнний світ, його структура, організації, гарантії тощо. Аналізуючи безпорадність світу на початку повномасштабного вторгнення росії в Україну, більшість дослідників сходяться на думці, що із завершенням війни сучасна адміністративно-політична світобудова потребуватиме модифікації (див. *Список джерел ілюстративного матеріалу*). Знайомлячись з цими публікаціями, ми поставили за мету з когнітивної точки зору відслідкувати тенденції в колективному когнітивному просторі українців і представників англомовного етнопростору (європейців/американців), що оприявнюються в риторичній українських та англомовних публічних осіб щодо бачення поствоєнної України.

За об'єкт дослідження взято масмедійний дискурс (як спосіб подання матеріалу) воєнно орієнтованої тематики в його політичному та публічному виявах, а **матеріал** – промови як політиків України та англомовних країн, так і аналітичні огляди фахівців (насамперед, економістів). Вважаємо, що в такий спосіб можна відчувати загалом настрої обох етноспільнот. Ми усвідомлюємо різношерстність англомовного дискурсу, однак маємо за мету оприявнити саме загальні тенденції європейського та американського мислення у зазначеному ракурсі, що матимуть можливо продовження в дослідженні національно специфікованих англомовних дискурсів в заявленій тематиці. Іншим завданням визначаємо й порівняння тематичних про поствоєнний порядок України в мисленні українців та європейців/американців, продемонстровані у мовленні ментальні збіги та розбіжності.

Найдоцільнішою лінгвістичною проекцією виконання такого дослідження обираємо когнітивно-дискурсивну парадигму лінгвістичних досліджень, а в її межах – напрям концептології дискурсу, що займається, окрім іншого, й встановленням складових колективних когнітивних просторів – «particularly structured set of knowledge and representations that all the individual of a social group (as a discursive community) members possess» (Osovskaya, Tomniuk 2019, p. 48)). На тлі різнотипних дискурсивних практик колективний когнітивний простір відображається у певних відносно сталих ментальних каркасах – концептосистемах дискурсів,

не просто відновленні (адже концепт RENEW не є частотним), а технологічній відбудові на основі реформування, що забезпечить розвиток держави і суспільства. Це може бути втілене лише на тлі підтримки (SUPPORT: *fully commit to supporting Ukraine throughout its path from early to long-term recovery*; HELP: *we try to identify reforms that could help in rebuilding a better functioning labour market than the one operating before the war*; FACILITATE: *The recovery process has to facilitate collaboration between national and international actors...*). Українська економіка повинна зазнати змін (CHANGE: *...become agents of change in the next iteration of science reform...*; TRANSFORMATION: *Ukraine's reconstruction should involve a comprehensive transformation of the country*), модернізуватися (MODERN: *...the development of modern infrastructure aligned with the EU standards will be the task for years...*; CREATING: *The Commission also contributed to UN Trust Fund for re-establishment by creating post-war livelihood opportunities*, DIGITALIZATION: *The impact of this digitalization has been evident during the war...*) та інтегруватися в європейську та світову (INTEGRATION: *Integration and inclusivity will become the focus of government policies for years to come*). Ключовий для українського президента концепт СВОБОДА в англomовній етноспільноті не демонструє операційної популярності, оскільки є очевидною концептуальною основоположною цінністю та не потребує частотного мовлення.

Висновки. Як бачимо, як український, так і англomовний медіапростір активно тематизує концепти повоєнного бачення України, демонструючи їх присутність і в колективному когнітивному просторі (див. схему 1.). Чільне місце в уявленнях як українців, так і європейців/американців займають очевидні для всіх ВІДБУДОВА / RECONSTRUCTION, яка відбудеться лише через ПІДТРИМКУ / SUPPORT, ДОПОМОГУ / HELP, ЗМІНИ / CHANGE, ВКЛЮЧЕННЯ / INTEGRATION (до європейсько-американських різноцільових систем).

Однак, помітні і розбіжності: у той час, як українська сторона акцентує увагу на ІНВЕСТИЦІЯХ та СПРИЯННІ, європейці/американці ж концентруються на очікуванні REFORM та DEVELOPMENT, останній з яких мінімально представлений в українському корпусі, очевидно через помірний наразі оптимізм українців.

Оприявнивши основні автохтонні концепти українського та англomовного масмедійного дискурсу воєнно орієнтованої тематики, що засвідчують концептуальні засади в колективних когнітивних просторах їх представників, плануємо в перспективі уточнити їх, фіксуємо та інтерпретуємо міжконцептуальні кореляції, що відтворюють певні ментальні залежності.

Список літератури

Журавська О. (2022). Меми війни в українських масмедіа: типи й функціональність. Кримський міжнародний форум : філологія та журналістика : збірник матеріалів, 20–21 жовтня 2022 р., м. Київ. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 22–26.

Шевченко І., Морозова І., Шевченко В. (2022). Номінації агресії Росії проти України в англomовних медіа: когнітивно-прагматичний аналіз. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія: Іноземна*